

Тренажер
для тематичного
оцінювання
з української мови
3 клас
II семестр

Упорядник: Захлібна С. В.

ДОРОГИЙ ТРЕТЬОКЛАСНИКУ!

Перед тобою зошит із самопідготовки до тематичного оцінювання з української мови за програмою II семестру.

Виконуючи ці завдання, ти маєш змогу перевірити чи добре засвоїв навчальний матеріал по даних темах, чи вмієш застосовувати набуті знання.

Перед виконанням кожного завдання уважно прочитай, що потрібно виконати. Знайди і повтори, або вивчи відповідне правило, яке допоможе правильно дати відповідь на запитання.

Всі завдання виконуй безпосередньо в зошиті. Працюй спокійно, уважно, охайно, старанно й самостійно.

Намагайся писати каліграфічно, адже красиво писати – себе поважати. А якщо раптом щось не зрозумів – звертайся по допомогу до друзів, батьків, учителя.

Не забувай про словники – вчись ними користуватися. Успіхів !!!

З повагою, автор.

Поради:

- **Перевір готовність свого робочого місця.**
- **Роздивись подібні вправи, над якими працювали у класі.**
- **Повтори потрібні для виконання завдання правила.**
- **Не поспішай, не відволікайся, але й не працюй до повної втоми – роби перерви.**
- **Виконавши завдання, зроби перевірку.**
- **Вір – у тебе все вийде!**

УВАГА!

У тестовій формі завдання мають три варіанти відповідей, з яких лише одна правильна, котру потрібно записати у квадратик, позначивши відповідною буквою. Правильно виконані тести дають вам можливість отримати по 2 бали за кожний тест.

Завдання на каліграфічне та безпомилкове списування дає змогу отримати – 4 бали.

Виконавши, всі завдання для ерудитів, ти маєш нагоду прийняти участь у конкурсі на самого ерудованого. Старайся і в тебе все вийде!!!

ТЕМА: «Частини мови. Загальне поняття»

опрацювавши програмовий матеріал учень/учениця повинні вміти:

- ділити на групи слова, які відповідають на питання різних частин мови (серед них числівників, прислівників (без уживання терміна), які розрізняються за родом, числом (іменники, прикметники), стоять у формі того чи іншого часу (дієслова);
- будує сполучення зі слів, що є різними частинами мови, використовуючи службові слова: *пішли до лісу; хлопчики і дівчатка;*
- розрізняє слова за родовими і видовими ознаками: *птахи: лелеки, зозулі, синиці, горобці; дерева: дуб, клен, яблуня, вишня; кольори: червоний, фіолетовий, зелений, тощо;*
- добирає групи спільнокореневих слів, що належать до різних частин мови, вводить їх у словосполучення і речення (дуб, дубовий, задубіти; сміх, смішний, усміхатися)

Для цього слід опрацювати у підручнику сторінки 95 – 100, вивчити правила, що в рамочках та виконати вправи 231 – 246 (рекомендовані для письмового виконання вправи № 233, 237, 245.)

Перевірити свої знання по цій темі ти зможеш за наступними завданнями:

«ЧАСТИНИ МОВИ. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ»

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Усі слова української мови за своїм значенням і роллю в реченні поділяються на певні групи – **ЧАСТИНИ МОВИ**.

Частина мови	Запитання	Приклади
<u>Іменник</u> (означає назву предмета)	Хто? Що?	Людина, ведмідь. Праця, радість.
<u>Прикметник</u> (означає ознаку предмета)	Який? Яка? Яке? Які?	Високий (хлопець). Червона (вишня). Безкрає (море). Щирі (друзі).
<u>Дієслово</u> (означає дію предмета)	Що робити? Що робить? Що роблять? Що робив? Що зробив? Що буде робити? (Що робитиме?)	Малювати. Читає. Співають. Писав. Зшив. Буде йти. (Йтиме).

До частин мови належать і службові слова.

<u>Прийменник</u>	У, в, над, під, перед, до, за, без, від, на, із-за	<i>Найчастіше вживаються разом із іменниками</i>
<u>Сполучник</u>	І, й, та, а, але, що	<i>З'єднують між собою слова й речення</i>

Увага! До службових частин мови не можна поставити запитання.

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ: «ЧАСТИНИ МОВИ. ЗАГАЛЬНЕ ПОНЯТТЯ»

1. Прочитай речення. Знайди в них іменники, прикметники, дієслова. Надпиши над ними олівцем до якої частини вони відносяться. Випиши службові слова.

Настала весна. Весняне сонечко пригріло землю. Виліз їжачок із зимового лігва. Потерся об гілочки куца та й побіг на полювання.

Службові слова:

2. Визнач, до якої частини мови належать слова з кожної групи. Утвори від них спільнокореневі слова відповідно до поданої частини мови:

іменники

прикметники

- 1) мріяти - _____, _____;
сумувати - _____, _____;
дзвонити - _____, _____.

прикметники

дієслова

- 2) золото - _____, _____;
дощ - _____, _____;
гість - _____, _____.

3. Поясни, чому виділені слова належать до різних частин мови. Постав до них запитання, у дужках укажи частину мови.

Мила (_____) дітвора. Мила (_____) руки.

Ніс (_____) посинів. Ніс (_____) відро.

Люба (_____) Василюк – моя подруга. Люба (_____) дівчина.

4. Згрупуй подані слова:

Звістка, хвороба, звати, закликати, виклик, хворіти, крик, примхливий, шуміти, кричати, шум, повідомити, шумний, викликати, повідомлення.

Як частини мови:

Іменники - _____

Дієслова - _____

Прикметники - _____

Як споріднені слова:

Цікавинка:

Віри про частини мови

Злитки золоті

Чи ти задумувавсь, відкіль оті
У нашій мові злитки золоті?

Як намистинки, диво калинове –
Частини мови!
Який співець, поет, який письменник
Уперше слово вигадав – іменник?
Іменник! Він узяв собі на плечі
Велике діло – визначити речі, -
Ім'я, найменування і наймення:
Робота. Біль. І радість. І натхнення.
Ну а візьмімо назву – **дієслово**,
Само підказує, що діє слово!
Ще й прикладу на нього не навів,
а вже до півдесятка дієслів!
Прикметник дасть іменнику-предмету
Якусь його ознаку чи прикмету.
Сполучник каже: скромну роль я маю,
Але слова я в мові сполучаю.
«Ура! – гукнеш ти друзям неодмінно, -
Сьогодні з мови я дістав «відмінно»!»
Частини мови! Назви наче й звичні,
Полюбиш їх – красиві й поетичні!

За Д. Білоусом

ОТЖЕ, ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Усі слова української мови є певними **частинами** мови: самостійними або службовими.

Самостійні частини мови (іменник, прикметник, дієслово та інші) означають предмети, їх ознаки, дії.

Самостійні частини мови є **членами речення**.

Службові частини мови (прийменник, сполучник та ін.) **не** є членами речення і потрібні для того, щоб здійснювати зв'язок між словами у реченні.

ТЕМА: «ІМЕННИК ЯК ЧАСТИНА МОВИ»

опрацювавши програмовий матеріал учень/учениця повинні вміти:

- *має* уявлення про іменник як частину мови;
- *впізнає* в тексті й *самостійно добирає* іменники;
- *ставить* питання до іменників, що належать до різних родів;
- *будує* сполучення іменників з іншими словами, використовуючи для зв'язку закінчення і прийменник;
- *розрізняє* іменники – назви істот і неістот, правильно ставить до них питання;
- *розрізняє* власні та загальні іменники, *добирає* відповідні приклади;
- *вживає* в письмових текстах власні іменники з великою буквою;
- *відносить* до іменників за поставленим питанням *що?* *опредмечені* якості, дії (*зелень, добро, плавання, напис*);
- *розрізняє і пояснює* у процесі навчальної роботи іменники у прямому і переносному значеннях;
- *визначає* рід іменників, *ставить* питання і *відносить* іменники до одного з родів;
- *змінює* іменники за числами; *визначає* число іменників;
- *знає* назви відмінків і відмінкові питання;

- *змінює* іменники різних родів за відмінками з орієнтуванням на зразок, навчальну таблицю;
- *добирає* найуживаніші (1-3) синоніми та антонім до кожного із заданих іменників;
- *вживає* синоніми й антоніми в усних і письмових висловлюваннях;
- *бере участь* в удосконаленні навчальних і власних текстів за допомогою синонімів.

Для цього слід опрацювати у підручнику сторінки 100 – 122, вивчити правила, що в рамочках та виконати вправи 247 – 293 (рекомендовані для письмового виконання вправи № 248, 249, 251, 255, 258, 262, 269, 270, 271, 273, 275, 279, 283, 285, 288, 289, 293 .)

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Іменник – це самостійна частина мови, що означає (називає) **предмет** і відповідає на питання **хто? що?**

Предметом у науках про мову називають усе те, про що можна запитати: **що це?** (дерево, повага...) або **хто це?** (кінь, Оксана...).

НАЗВИ ВЛАСНІ І ЗАГАЛЬНІ

Іменники поділяються на: **власні** та **загальні** назви предметів:
власні назви – це імена, прізвиська, імена по батькові людей, клички тварин або назва одного існуючого предмета (назви країн, міст, сіл, вулиць, майданів, річок, морів, гір. **Вони пишуться з великої букви:** *Крим, Дніпро, Юрій Іванов;*
загальні назви – це узагальнені найменування, назви багатьох предметів: *неділя, село, сестра, мама, любов, їжак.* **Вони пишуться з маленької букви.**

НАЗВИ ІСТОТ І НЕІСТОТ

Іменники поділяються на **назви істот** (*цап, водій, племінник*) і **назви неістот** (*стежка, море, нудьга*).

В українській мові **граматичне** вираження назв істот і неістот **не збігається** з уявленням про живу і неживу природу.

Рослини (дуб, береза, цибуля) у **граматиці** відносяться до категорії **неістот**.

Назви **казкових персонажів**, що зовсім не існують у «реальному» світі (русалка, ельф), у **граматиці** належать до категорії **істот**.

У **граматиці** іменники, що називають **осіб** і **тварин** і відповідають на питання **хто?**, означають назви **істот**: *дівчина, учень, ведмідь*.

Іменники, що називають **неживі** предмети і відповідають на питання **що?**, означають назви **неістот**: *дуб, вірус, морква*.

У назв істот форма **знахідного** відмінку співпадає з **родовим**, а у назв неістот – із **називним**:

Петрик приніс (кого?) кошеня і (що?) кошик.

назва істоти

назва неістоти

ПОНЯТТЯ ПРЕДМЕТНОСТІ

Іменники можуть утворюватися від прикметників і дієслів і називати **опредмечені** якості та дії. Такі іменники відповідають на питання **що?**

Наприклад: (який?) *брудний* – (що?) *бруд*; (який?) *осінній* – *осінь*;

(що робити?) *читати* – (що?) *читання*; *малювати* – *малювання*.

РІД ІМЕННИКІВ

Аристотель запропонував розділити всі іменники на три групи: чоловічого, жіночого і «ніякого» роду. В українській мові «ніякий» рід має назву **середнього**.

До іменників **чоловічого** роду (скорочено: **ч. р.**) належать ті, до яких можна підставити слова **він, мій**:

батько, рушник, квітець.

До іменників **жіночого** роду (скорочено: **ж. р.**) належать ті, до яких можна поставити слова **вона, моя**:

мати, білочка, середа.

До іменників **середнього** роду (скорочено: **с. р.**) належать ті, до яких можна підставити слова **воно, моє**:

життя, кошеня, вікно.

ЧИСЛО ІМЕННИКІВ

Розрізняють дві форми числа: **однина** і **множина**.

Іменники, що **означають один предмет, уживаються в однині**: стіл, ліс, квітка.

Є іменники, які вживаються **тільки в однині**:

молоко, цукор, чавун, бензин, честь, мир, Дніпро.

Іменники, що **означають багато предметів, уживаються в множині**: столи, ліси, квіти.

Є іменники, які вживаються **тільки в множині**:

ножиці, пустоці, ворота, Суми, Карпати, Чернівці.

ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ

Іменники, що пов'язані в реченні з іншими словами, змінюються за відмінками. Змінювання форми слова (зміна закінчень іменників) за відмінками називається **відмінюванням**.

В українській мові слово **відмінки** підказує, що іменники з однією основою можуть бути **відмінні** один від одного.

Таких **відмінків** іменників можна виділити **сім**.

Прочитай, а за бажанням, вивчи напам'ять.

Це ж як Вірш!

Є ще люди сонні, наче сови,
а глухі до слова – це найгірш.
Ти до рідної прислухайсь мови,
прокажи відмінки – це ж як вірш!

Називний питає: хто ти? що ти?

Хоче він про наслідки роботи
І про тебе чути похвали,
Щоб тебе як приклад називали.

Родовий доскіпує свого –

Хоче знати він: кого? чого?

І про тебе знать, якого роду,
Що немає роду переводу.

Все давальний дасть – не жаль йому,
Але хоче знать: **кому? чому?**
Знать про тебе, гожого на вроду,
Що даєш і ти своєму народу?

У **знахідного** свої потреби:
Він – **кого? і що?** – питає в тебе.
І кого всі ми за друзів маєм,
І що друзі роблять нам навзаєм?

А **орудний** хоче знать: **ким? чим?**
У труді орудуй разом з ним.
Хоче знати: що здатний ти утнути?
Чим ти сильний? Ким ти хочеш бути?

А **місцевий** – де? В якому місці?
Хоче знати – у селі чи в місті?

Кличний закликає всіх навколо:
Гей, Іване, Петре чи Миколо,
Ви не будьте сонні чи байдужі –
У житті нема нічого згірш.

Рідна мова! В ній слова – як ружі,
А самі відмінки – наче вірш.

(Д. Білоус)

Кожний відмінок, окрім *кличного*, відповідає на певне питання, має своє значення і форму його вираження.

У *місцевому* відмінку іменники завжди вживаються з *прийменником*.

Місцевий відмінок

Як виконуєш завдання,
Не забудь про чергування:
Як поріг – то на **порозі**,
Ну, а **ріг** – пиши на **розі**,
Коли вухо – то у **вусі**,
А кожух – то у **кожусі**,
Як урок – то на **уроці**,
Око – порошок в **оці**.

(П. Дорошко)

ТАБЛИЦЯ ВІДМІНКОВИХ ЗАКІНЧЕНЬ ІМЕННИКІВ

ОДНИНА

Відмінок	Питання	ж. р.	ч. р.	с. р.
Називний – Н. (початкова форма, підмет)	хто? що?	-а, (-я), □	- о, □	-о, (-е, -я)
Родовий – Р. (немає)	кого? чого?	-и, (-і, -ї)	-а, (-я), -у, (-ю)	-а, (-я)
Давальний – Д. (даю), завжди без прийменників.	кому? чому?	-і, (-ї)	-ові, (-еві), -єві, -у, (-ю)	-у, (-ю)
Знахідний – З. (бачу)	кого? що?	- у (-ю), □	-а (-я), □	-о, (-е, -я)
Орудний – О. (зроблено)	ким? чим?	-ю, -ою, -єю, -єю	-ом, (-ем), -ом	-ом, (-ем), -ям
Місцевий – М. (було), завжди з прийменником.	на кому? на чому?	-і, (-ї)	-ові (-еві), -у, (-ю), -і, (-ї)	-і
Кличний – Кл. (називає особу, до якої звертаються)	-	-о, -е, -є	-у, (-ю), -є, (-є)	-о, (-е, -я)

МНОЖИНА

Відмінок	Питання	ж. р.	ч. р.	с. р.
Називний – Н.	хто? що?	-и, -і, (-ї), -а	-и, -і, (-ї)	-а, (-я), -і
Родовий – Р.	кого? Чого?	□	-ів, (-їв)	-ів, (-ей), □
Давальний – Д.	кому? Чому?	-ам, (-ям)	-ам, (-ям)	-ам, (-ям)
Знахідний – З.	кого? Що?	- и, (-і, -ї), □	-и, -і, -ей	-а, (-я), -і
Орудний – О.	ким? Чим?	-ами, (-ями)	-ами, (-ями)	-ами, (-ями)
Місцевий – М.	на кому? На чому?	-ах, (-ях)	-ах, (-ях)	-ах, (-ях)
Кличний – Кл.	-	-и, -і, (-ї), -а	-и, -і, (-ї)	-а, (-я), -і

РОЗГЛЯНЬТЕ УВАЖНО ТАБЛИЦІ ВІДМІНЮВАННЯ

ОДНИНА				МНОЖИНА	
Н.в.	хто? що?	мама	яблуня	мами	яблуні
Р.в.	кого? чого?	мами	яблуні	мам □	яблунь □
Д.в.	кому? чому?	мамі	яблуні	мамам	яблуням
З.в.	кого? що?	маму	яблуню	мам □	яблуні
О.в.	ким? чим?	мамою	яблунею	мамами	яблунями
М.в.	на кому? на чому?	мамі	яблуні	мамах	яблунях
Кл.в.	-	мамо	яблуне	мами	яблуні

ОДНИНА				МНОЖИНА	
Н.в.	хто? що?	дитятко місто	учитель місяць	міста	учителі
Р.в.	кого? чого?	дитятко місто	учителя місяця	міст	учителів
Д.в.	кому? чому?	дитятко місто	учителю місяцю	містам	учителям
З.в.	кого? що?	дитятко місто	учителя місяць	міста	учителів
О.в.	ким? чим?	дитятком містом	учителем місяцем	містами	учителями
М.в.	на кому? на чому?	дитятку (ові) місті	учителеві (ю) місяці	містах	учителях
Кл.в.	-	дитятко місто	учителю місяце	міста	учителі

ОДНИНА				МНОЖИНА	
Н.в.	хто? що?	мати тінь	ніч □	матері тіні	ночі
Р.в.	кого? чого?	матері тіні	ночі	матерів тіней	ночей
Д.в.	кому? чому?	матері тіні	ночі	матерям тіням	ночам
З.в.	кого? що?	матір тінь	ніч	матерів тіні	ночі
О.в.	ким? чим?	матір'ю тінню	ніччю	матерями тінями	ночами
М.в.	на кому? на чому?	матері тіні	ночі	матерях тінях	ночах
Кл.в.	-	мамо тіне	ноче	матері тіні	ночі

ОДНИНА				МНОЖИНА	
Н.в.	хто? що?	лоша ім'я	немовля	лошата імена	малята
Р.в.	кого? чого?	лошати імені	немовляти	лошат □ імен □	малят □
Д.в.	кому? чому?	лошати імені	немовляті	лошатам іменам	малятам
З.в.	кого? що?	лоша ім'я	немовля	лошат □ імена	малят □
О.в.	ким? чим?	лошам іменем	немовлям	лошатами іменами	малятами
М.в.	на кому? на чому?	лошати імені	немовляті	лошатах іменах	малятах
Кл.в.	-	лоша ім'я	немовля	лошата імена	малята

ПОРЯДОК МОРФОЛОГІЧНОГО РОЗБОРУ ІМЕННИКА

1. Аналізоване слово.
2. Знайдіть початкову форму слова (поставте його у називному відмінку однини).
3. Визначте питання, на яке відповідає слово.
4. Визначте, чи належить слово до частини мови «іменник».
5. Визначте, власна чи загальна назва.
6. Назва істоти чи неістоти.
7. У якому значенні вжито (у прямому чи переносному).
8. Визначте рід (в однині).
9. Визначте число.
10. Визначте відмінок (у якому стоїть в реченні).
11. Знайдіть слово, з яким зв'язаний аналізований іменник у реченні (за допомогою запитання).
12. Визначте яким є членом речення?

Приклад усного морфологічного розбору іменника

Он під кущем темніє барвінок.

1. Аналізоване слово – **Кущем**.
2. Питання, на яке відповідає слово – **Під чим?**
3. Початкова форма – (Н.в., одн.), (що?) - **Кущ**.
4. Частина мови - **іменник**.
5. **Загальна** назва.
6. **Неістота**.
7. Ужито в **прямому значенні**.
8. **Число - однина**.
9. **Рід (в однині) - чоловічий**.
10. **Відмінок - Орудний**.
11. **Зв'язаний у реченні зі словом – темніє (під чим?) під кущем**.
12. **Член речення - другорядний**.

Приклад писемного морфологічного розбору іменника

Кущем – під чим?; поч . ф. - що? – кущ; іменник; заг. н.; неіст.; пр. знач.; одн.; ч. р.; О. в.; темніє (під чим?) під кущем; др. чл. р-ня.

Он під кущем темніє барвінок.

Барвінок – що?; поч.ф. – барвінок; іменник; заг. н.; неіст.; .; пр. знач.; одн.; ч. р.; Н. в.; темніє (що?) барвінок; підмет.

Перевірити свої знання з цієї теми ти зможеш за наступними завданнями.

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ З ТЕМИ : «ІМЕННИК»

1. **Склади речення з поданих слів. Надпиши над кожним словом, до якої частини мови воно належить.**

Трави, на, медові, луках, квітнуть.

2. Встав пропущені букви. Випиши іменники у множині.

В..исота, р..балка, з..ма, з..мля, ст..пи, ш..рина, д..марі, л..сти, д..ваки,
п..ньки, гр...би, к..слиці.

3. Запиши 3-4 приклади власних назв до наведених загальних.

Міста: _____

Імена: _____

Клички тварин: _____

Річки: _____

4. Прочитай. Встав пропущені букви. Випиши слова у два стовпчики.

Учит_ль, комп'ют_р, в_дмідь, д_ректор, ши_ниця, во_зал, д_путат, в_рблюд,
к_шеня, хв_лина.

Назви істот
(хто?)

Назви неістот
(що?)

5. Встав пропущені букви. Укажи в дужках рід іменників.

Ст..рінка (____), кни..ка (____), м..жа (____), с..лянство (____), тр..янда
(____), см..тана (____), к..лода (____), г..рох (____), т..ля (____),
к..за (____), л..сник (____), г..лова (____).

6. Із розсипу слів склади й запиши приказки. Як ти їх розумієш? Визнач рід іменників.

сміється, крізь, сонце, зимою, плач

через, місяць, проклав, стежку, річку, срібну

7. Прочитай. Утвори за зразком споріднені іменники різного роду. Виділи корінь.

Зразок: ведмідь (ч. р.) – ведмедича (ж. р.), ведмежа (с. р.).

Кіт - _____.
Лис - _____.
Заєць - _____.
Вовк - _____.
Їжак - _____.
Тигр - _____.
Лев - _____.

8. Випиши іменники, які вживаються тільки в однині.

Шосе, мавпа, кава, жираф, піаніно, радіо, вишня, орел, кіно, картопля, мед, вогонь, щастя, батько, місто, слово.

9. Склади сполучення слів з іменниками, уживаючи їх у множині.

Море, степ, зоря, вітер, місто, дерево, потік.

10. Провідміняй іменники.

	калина	ліс	вікно
Н.в.			
Р.в.	_____	_____	_____
Д.в.	_____	_____	_____
З.в.	_____	_____	_____
Ор.в.	_____	_____	_____
М.в.	_____	_____	_____
Кл.в.	_____	_____	_____

11. Познач у дужках відмінок іменників.

Дивимось на озеро (____), усі в полі (____), до нашої річки (____), під палаючим сонцем (____), на жовтій піску (____), глибоко в землі (____), моя Батьківщина (____), бачу журавлів (____).

12. Запиши іменники, що в дужках, у відповідному відмінку.

Я вам (хліб) _____ напечу –
буде свіжий до (борщ) _____.
А коли до (чай) _____ -
в (цукор) _____ покачаю.

Тільки хочу вам сказати –
(хліб) _____ краще до (рот) _____ не брати,
бо у цьому ось (лісок) _____
я печу його з (пісок) _____ .

За В. Бойком

Завдання для ерудитів

1. Якою спільною назвою можна об'єднати слова кожної групи?

Зима, весна, літо, осінь - _____ .
Учитель, лікар, водій, льотчик - _____ .
Іменник, прикметник, прийменник - _____ .
Слон, жираф, дельфін - _____ .

2. Яке слово зайве в кожній групі? Чому?

Яблуко, груша, огірок, слива, вишня.
Малина, агрус, шипшина, смородина, яблуна.
Акула, окунь, дельфін, карась, сом.

3. Постав подані іменники в кличному відмінку.

Оля, мама, бабуся, сестра, брат, журавлик, ластівка.

4. Розгадай метаграму.

З «и» я плаваю у морі,

З «і» - ловлю мишей в коморі. _____

5. Назви малят цих тварин.

У курки - _____; у корови - _____; у вівці - _____;
у собаки - _____; у кролиці - _____.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ТЕМИ: «ІМЕННИК»

☐

Доповни речення.

Слова, що є назвами предметів, - це ...

А прикметники

Б дієслова

В іменники

☐

Познач групу іменників.

А біліє, старіти, добрішати

Б білизна, старість, добро

В білий, старий, добрий

☐

Укажи словосполучення, у якому всі слова пишуться з великої букви.

А (Т, т)арас (Ш, ш)евченко

Б (М, м)істо (К, к)иїв

В (Х, х)арківський (Р, р)айон

- ☐ **Познач групу слів, що вживаються лише в множині.**
А олівці, школярі
Б двері, ножиці
В букварі, зайці
- ☐ **Познач групу слів, що вживаються лише в однині.**
А слово, колесо
Б м'ясо, молоко
В село, серце
- ☐ **Познач рядок, в якому записані лише власні іменники.**
А місто, поет, країна
Б село Вишневе, бабуса Одарка
В Україна, Карпати, Леся Українка
- ☐ **Познач рядок, в якому записані назви людей за родом занять.**
А дівчина, брат, дідусь
Б художник, директор, інженер
В Петро, Марійка, Володимир
- ☐ **Познач рядок, в якому записані лише загальні іменники.**
А річка Дніпро, Чорне море
Б країна, гори, вулиця
В Тарас Шевченко, Чернівці, Десна
- ☐ **Познач рядок, в якому записані іменники, що виражають почуття.**
А добрий, веселий, радісний
Б сміх, смішний, сміється
В радість, смуток, страх
- ☐ **Познач групу слів, у якій всі споріднені слова є іменниками.**
А весна, веснянка, весняний
Б біг, бігун, пробіжка
В плавання, плавальний, плаває
- ☐ **Вибери правильне висловлювання.**
А Іменники змінюються лише за родами і числами.
Б Іменники змінюються лише за відмінками.
В Іменники змінюються і за числами, і за родами, і за відмінками.
- ☐ **Познач рід іменників: хлоп'я, зайченятко, місце.**
А жіночий рід
Б середній рід
В чоловічий рід
- ☐ **Вибери групу іменників середнього роду.**
А степ, місяць, слово
Б серце, літо, зазнайство
В бадьорість, сонце, колесо

ТЕМА: «ПРИКМЕТНИК»

опрацювавши програмовий матеріал учень/учениця повинні вміти:

- має уявлення про прикметник як частину мови;
- впізнає прикметники в реченні і тексті;
- пояснює роль прикметників у мові та мовленні;
- будує сполучення прикметників з іменниками;
- встановлює між ними граматичний зв'язок за допомогою питань (*нове пальто – пальто (яке?) нове; у новому пальті – у пальті (якому?) новому*);
- пояснює пряме і переносне значення прикметників у процесі виконання навчальних вправ;
- добирає до поданих прикметників 1-3 синоніми та антоніми;
- використовує їх в усному і писемному мовленні, зокрема в описах;
- складає прості загадки про предмети за допомогою прикметників, що характеризують предмети-відгадки;
- встановлює за допомогою і під керівництвом учителя смислові та граматичні зв'язки між словами у простому неускладненому реченні;
- складає і поширює прості речення за поданими схемами;
- бере участь у колективних навчальних вправах з удосконалення речень, текстів шляхом додавання (добору) прикметників до іменників;
- змінює прикметники за родами;
- визначає рід прикметників за закінченням, поставленим питанням, за родом іменників, з якими вони зв'язані;
- змінює прикметники за числами у сполученні з іменниками; вводить їх у речення

Для цього слід опрацювати у підручнику сторінки 123 – 140, вивчити правила, що в рамочках та виконати вправи 294 – 335 (рекомендовані для письмового виконання вправи № 296, 298, 303, 305, 308, 312, 316, 317, 319, 323, 325, 329, 331, 334.)

Прикметник

... Це частина мови,
Без неї нам не обійтись.
Ти вслухайсь в слово пречудове,
Йому, як другові, всміхнись.
Земля – ласкава, любя, рідна,
А сонце – щире, золоте,
А небо – лагідне, погідне,
Життя – прекрасне, золоте.
А очі в мамі – добрі, ніжні,
А голос – чистий і дзвінкий,
а руки – теплі та надійні,
а погляд – сонячний, ясний.
Квітки у полі – білі, сині,
Червоні, жовті, голубі.
Хмарки у небі – бистрокрилі,
Весняні, літні, зимові.
Усі ознаки називає
Прикметник як частина мови.
І жодної не обминають
Слова ці, справді пречудові.

(Л. Лужецька)

ЗАПАМ'ЯТАЙ

Слова, що вказують на ознаку предмета й відповідають на запитання: **який? яка? яке? які? чий? чия? чиє? чий? чия? чиє? чий?**, називаються **прикметниками**.

Термін «прикметник» утворено від слова «прикмета» - *ознака: зелений, зелена, зелене*.

Прикметник означає:

- колір: *синій, зелений*;
- смак: *солоний, гіркий*;
- форму: *круглий, квадратний*;
- розмір: *великий, довгий*;
- приналежність: *заячий, бабусин*;
- матеріал: *глиняний, золотий*;
- відношення до часу: *давній, ранній*;
- відношення до місця: *болотний, польовий*;
- властивості: *пухкий, рідкий*.

Прикметники збагачують наше мовлення, роблять його образним та емоційним.

Отже, **прикметник** – це самостійна частина мови, що вказує на **ознаку предмета** і відповідає на питання: **який? яка? яке? які? чий? чия? чиє? чий?**.

Назва частини мови	ПРИКМЕТНИК
Лексичне значення (що означає)	ОЗНАКА ПРЕДМЕТА (ПРИКМЕТА ПРЕДМЕТА)
Запитання, на які відповідає	який? яка? яке? які? чий? чия? чиє? чий?
Змінюється	ЗА РОДАМИ, ЧИСЛАМИ, ВІДМІНКАМИ.
Член речення	ДРУГОРЯДНИЙ ЧЛЕН РЕЧЕННЯ
ПРИКЛАДИ:	<i>Білий, гарна, залізне, батьків, Лідин, стрункий, ввічливий.</i>

Зверни увагу!

Прикметник у реченні зв'язаний з іменником, бо вказує на ознаку предмета й стоїть у тому ж числі та роді, що й іменник. Запитання треба ставити від іменника до прикметника.

Наприклад: олівець (*який?*) червоний; квітка (*яка?*) запашна; сонце (*яке?*) ласкаве; абрикоси (*які?*) соковиті.

Отже, прикметники завжди стоять у тому числі, роді й відмінку, що й іменники, з якими вони пов'язані. Для того, щоб визначити число, рід і відмінок прикметника, необхідно визначити відмінок іменника, з яким пов'язаний прикметник.

Дівчина (*яка?*) гарна (*одн., ж.р., Н.в.*).

На дубі (*якому?*) могутньому (*одн., ч.р., М.в.*).

Сонця (*якого?*) яскравого (*одн., с.р., Р.в.*).

УВАГА!!! Відмінкове закінчення прикметника збігається із закінченням питання, на яке він відповідає: *високий (який?); молоде (яке?)*.

У реченні прикметники виступають переважно в ролі **другорядних членів речення**. **Початкова форма прикметника** – форма чоловічого роду в називному відмінку однини.

На тонких стеблах квітнуть червоні маки.

Тонких – (який?) тонкий; червоні – (який?) червоний.

ВІДМІНЮВАННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

Однина				Множина
	Ч.р.	Ж.р.	С.р.	
Н.в.	який?	яка?	яке?	які?
Р.в.	якого?	якої?	якого?	яких?
Д.в.	якому?	якій?	якому?	яким?
З.в.	який? якого?	яку?	яке? якого?	які? яких?
О.в.	яким?	якою?	яким?	яким?
М.в.	на якому?	на якій?	на якому?	на яких?
Кл.в.	-	-	-	-

Як визначити відмінок прикметника?

Щоб визначити відмінок прикметника, треба:

1. з'ясувати, до якого іменника належить прикметник;
2. визначити відмінок іменника, тому що прикметник завжди стоїть у тому самому відмінку, що й іменник, до якого він належить.

Прикметники					
		Ч.р.	Ж.р.	С.р.	Множина
Н.в.	який? яка? яке? які?	дорогий, синій	дорога, синя	дороге, синє	дорогі, сині
Р.в.	якого? якої? якого? яких?	дорогого, синього	дорогої, синьої	дорогого, синього	дорогих, синіх
Д.в.	якому? якій? якому? яким?	дорогому, синьому	дорогій, синій	дорогому, синьому	дорогим, синім
З.в.	який? якого? яку? яке? якого? які? яких?	дорогий, синій; дорогого, синього	дорогу, синю	дороге, синє; дорогого, синього	дорогі, сині; дорогих, синіх
О.в.	яким? якою? яким? якими?	дорогим, синім	дорогою, синьою	дорогим, синім	дорогими, синіми
М.в.	на якому? на якій? на якому? на яких?	(на) дорогому, синьому	(на) дорогій, синій	(на) дорогому, синьому	(на) дорогих, синіх
Кл.в.	-	дорогий, синій	дорога, синя	дороге, синє	дорогі, сині

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Правопис відмінкових закінчень прикметників в однині залежить від приголосного, на який закінчується основа.

- Якщо основа закінчується на твердий приголосний, то в Н.в. однини прикметники мають такі закінчення: **ч.р. - -ий; ж.р. - -а; с.р. - -е:**
зимовий, зимова, зимове.
- Якщо основа закінчується на м'який приголосний, то в Н.в. однини прикметники мають такі закінчення: **ч.р. - -ій; ж.р. - -я; с.р. - -є:**
осінній, осіння, осіннє.
- У прикметниках чоловічого і середнього роду з основою на м'який приголосний у формі Р.в., Д.в. і М.в. однини перед закінченням пишеться знак м'якшення:
давнього, давньому, у давньому.
- У прикметникових суфіксах *-ськ-, -цьк-, -зьк-* завжди пишеться знак м'якшення:
людський, козацький, запорізький.
- У М.в. однини прикметники чоловічого і середнього роду можуть мати дві форми:
в осінньому лісі і в осіннім лісі.
- М'якість звука [л] перед суфіксом *-ськ-* позначається знаком м'якшення:
польський.
- Прикметники жіночого роду в давальному і місцевому відмінках однини мають закінчення *-ій*: *молодій, у давній.*
- У формі Н.в. множини всі прикметники мають закінчення *-і*: *добрі, сміливі, веселі.*

Зверни увагу!

АНАЛІЗ ПРИКМЕТНИКА ЯК ЧАСТИНИ МОВИ

1. Записуємо або називаємо слово, яке аналізуємо.
2. На яке питання відповідає?
3. Вказуємо частину мови, до якої воно належить.
4. Ставимо слово у початкову форму (Н.в., одн., ч.р.).
5. Число.
6. Рід (в однині).
7. Відмінок.
8. Від якого слова залежить (іменник записуємо, з яким зв'язаний у реченні)?
9. Яким членом речення виступає?

Зразок усного розбору прикметника

Сьогодні похмурий осінній день.

Похмурий – прикметник, відповідає на питання *який?*, початкова форма – *похмурий*, однина, чоловічий рід, називний відмінок, *день* (який?) *похмурий* (залежить від слова *день*), другорядний член речення.

Зразок письмового розбору прикметника

Під свіжим вітром шуміли лани пшениці.

Свіжим – яким?, прикм., поч. ф. (який?) *свіжий*, одн., ч.р., О.в., *під вітром* (яким?) *свіжим* (залежить від слова *вітром*), другор. чл. реч.

Перевірити свої знання по цій темі ти зможеш за наступними завданнями:

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ: «ПРИКМЕТНИК»

1. Підкресли в тексті прикметники.

*Тварина маленька,
Шубка сіренька,
Хвостик довгенький,
Оченьята чорненькі,
Зубки гостренькі.*

2. До поданих іменників добери прикметники.

*Школа - _____ .
Клас - _____ .
Дерево - _____ .*

3. До поданих прикметників добери іменник.

*Густий, дрімучий, старий - _____ .
Золота, щедра, багата - _____ .
Смачне, солодке, червоне - _____ .*

4. Випиши прикметники, що стоять в однині: слабкий, зелені, свіже, далеко, широкі, веселі, зимові, правий, старе.

5. Випиши прикметники жіночого роду: глибока, чужий, хороший, червона, блакитна, холодне, проста, новий, яскраве.

6. Від поданих слів утвори прикметники:

*Папір - _____ ,
дощ - _____ ,
радіти - _____ .*

7. З речення випиши сполучення іменників з прикметниками, визнач їх рід і число.

Краще добра стежка, ніж поганий шлях.

8. До поданих словосполучень добери протилежні за значенням і запиши. У прикметника познач закінчення.

Нове взуття - _____ взуття, теплий день - _____ день.

9. Пошир речення прикметниками.

Пішов _____ дощ. Він обмив _____ листочки, напоїв _____ травичку. _____ дерева радіють краплям.

10. Провідміняй прикметники разом із іменниками.

Н.в.	червона калина	широкі вікна
Р.в.	_____	_____
Д.в.	_____	_____
З.в.	_____	_____

Ор.в. _____
М.в. _____
Кл.в. _____

11. Визнач рід, число і відмінок прикметників.

у далеку дорогу - _____

з веселими піснями - _____

високу яблуню - _____

13. Упиши доречні за змістом прикметники.

Мамина хата в _____ саду, як у _____
віночку. Коло хати - _____ вишні, _____
яблуні, _____ калина. Перед вікнами - _____
бузок, під вікнами - _____ півники. А в саду є _____
проліски.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ТЕМИ: «ПРИКМЕТНИК»

- ☐ 1. Прикметники вказують на:
А ознаку. Б дію. В назву предмета.
- ☐ 2. Визнач правильну відповідь:
У реченні *прикметники зв'язані ...*
А з іменниками. Б з прикметниками. В з дієсловами.
- ☐ 3. Вкажи слово, від якого утворився прикметник *водний*:
А водій. Б водити. В вода.
- ☐ 4. Познач групу прикметників.
А зелень, смак, праця
Б зелений, смачний, працьовитий
В зеленіє, смакувати, працювати
- ☐ 5. Визнач, в якому рядку записані антоніми до слова *веселий*:
А радісний, жартівливий.
Б сумний, зажурений.
В веселиться, веселун.
- ☐ 6. Визнач прикметник, що має форму однини.
А добрі Б дружні В старанний
- ☐ 7. Визнач прикметник, що має форму множини.
А чиста Б сміливі В гамірне
- ☐ 8. Вкажи словосполучення, в якому допущено помилку.
А весняний ранок
Б зимова канікули
В осінній день
- ☐ 9. У реченні прикметники виконують ...
А головну роль.
Б другорядну роль.
В службову роль.
- ☐ 10. Позначте рядок, у якому прикметники є синонімами до слова *хоробрий*
А безстрашний, беззаперечний, упертий.
Б відважний, добрий, щирий.
В сміливий, безстрашний, відважний.

Завдання для ерудитів

1. Прочитай вірш. Додай закінчення до прикметників. Визнач їхній відмінок.

Перченяткові мал _____
Жовт _____ фарбу дав Гарбуз.
Баклажан – синеньк _____ фарбу:
- Хай малює карапуз!
Ми умілих та кмітлив _____
Поважаєм над усе.-
Помідор червон _____ фарбу
Перченяткові несе,
А зелен.. – Капустина:
- Хай малює дитина!
Стане майстром розчудов _____,
Та згадає добр _____ словом.

За Павлом Глазовим

2. Утвори прикметники від іменників.

Липа, цукор, хмара, цегла, яблуко, мова, море, дитина, качка, жаба, кінь,
річка, місто, місце, весна, питання.

3. Відгадай слово за його ознакою.

Кругла, червона, повітряна - _____
Щедра, золота, барвиста - _____
Кольоровий, міцний, загострений - _____
Червоний, гіркий, пекучий - _____

ТЕМА: «ДІЄСЛОВО»

опрацювавши програмовий матеріал учень/учениця повинні вміти:

- має уявлення про дієслово як частину мови;
- впізнає дієслова в реченні, тексті, ставить до них питання;
- пояснює їх значення у мові та мовленні;
- зв'язує з іменниками;
- добирає до поданого дієслова 1-3 синоніми, антонім;
- пояснює в навчальній роботі дієслова, вжиті у переносному значенні;
- бере участь у колективних навчальних вправах з удосконалення текстів шляхом добору дієслів-синонімів;
- розрізняє часові форми дієслова;
- ставить питання до дієслів різних часових форм;
- змінює дієслова за часами у формах доконаного і недоконаного виду (без уживання термінів) за допомогою питань: що робить? що зробить? що робив? що зробив?;

- розпізнає часові форми дієслів у тексті;
- вживає дієслова з не в усному і писемному мовленні, в різних ситуаціях спілкування (в суперечках, дискусіях, застереженнях, виправдовуваннях, порадах, повчаннях

Для цього слід опрацювати у підручнику сторінки 140 – 163, вивчити правила, що в рамочках та виконати вправи 336 – 395 (рекомендовані для письмового виконання вправи № 337, 341, 343, 348, 351, 358, 360, 363, 365, 370, 377, 378, 379, 383, 389, 392.)

ЗАПАМ'ЯТАЙ!

Дієслово - слово діє:

Ходить, робить, носить, сіє,
Слово плаче і радіє,
Усміхається і мріє.

Дієслово – слово діє:

Вірить, любить і жаліє,
Не злословить, не лукавить,
Серця ближнього не ранить.

Дієслово – слово діє:

Народилось і зоріє,
Розвивається і квітне,
Слово любе, слово рідне!

(Л. Лужецька)

Що називається дієсловом? Яка його особливість?

Слова, що означають **дію** предмета й відповідають на запитання *що робити? що зробити? що робить? що зробить? та ін*, називаються **дієсловами**.

Назва частини мови	Дієслово
Лексичне значення (що означає)	дія або стан предмета.
Запитання, на які відповідає:	<i>Що робити? Що робить? Що робив? Що буде робити? Що зроблять? Що робитиме?</i>
Змінюється:	за числами, часами, родами (минулий час).
Член речення:	присудок.
Приклади:	<i>читати, малює, сказав, посміхнеться, розповіла, залетіло, скаче.</i>

Юним мовознавцям

Префікси можуть надавати дієсловам значення напряду дії (зайти, вийти, перейти, прийти, дійти), початку або кінця дії (заспівати, доспівати), повторюваності дії (попискувати, постукувати).

За допомогою суфіксів утворюються нові дієслова від іменників (сіль – солити, обід – обідати), від прикметників (білий – білити, синій – синіти).

Числа дієслів

Дієслово змінюється за числами:

однина – дія одного предмета; **множина** – дія двох і більше предметів.

Змінювання дієслів за часами

У дієслів можна визначити час за допомогою запитання.

Теперішній	Майбутній	Минулий
Дія, яка відбувається в момент мовлення	Дія, яка відбувається після моменту мовлення	Дія, яка відбувалася в минулому до моменту мовлення
<i>Що робить? Що роблять?</i>	<i>Що робитиме? Що буде робити? Що зробить?</i>	<i>Що робив? Що зробив?</i>

Як змінюються дієслова минулого часу?

Дієслова минулого часу змінюються за **родами** (в однині).

Ч. р.

(він що робив?)

світив

Ж. р.

(вона що робила?)

світила

С. р.

(воно що робило?)

світило

Дієслова минулого часу чоловічого роду мають суфікс **-в-**, а дієслова жіночого і середнього роду та множини – суфікс **-л-**:

бігав (ч. р.); *бігала* (ж. р.); *бігало* (с. р.); *бігали* (мн.).

Рід можна визначити за іменником, з яким дієслово зв'язується за змістом і закінченням.

Петрик бавився (ч. р.).

Мар'янка бавилась (ж. р.).

Малятко бавилося (с. р.).

Що таке початкова форма дієслова? Яка її особливість?

Початковою формою дієслова є **неозначена форма**.

Вона не виражає ні часу, ні числа, ні особи, ні роду. Це незмінна форма дієслова.

Дієслова в неозначеній формі мають суфікси **-ти, -ть**, інколи після них стоять постфікси **-ся, -сь**:

будувати – будуватися;

вирвати – вирватися;

бачити – бачитися.

-ся, -сь

Закон письма і вимови вивчай:

Написано –**ть**ся, а ти [ц':а] вимовляй:

Хто рано прокидається, зарядкою займається,

Роботи не боїться,

Той з двійками не знається, від трійок відцурається

І завжди добре вчиться.

Закон письма і вимови вивчай:

Написано –**ш**ся, а ти [с':а] вимовляй:

Раненько прокидаєшся,

Зарядкою займаєшся,

Водою обливаєшся,

Швиденько одягаєшся,

В дорозі не спиняєшся.

Так, друже мій, ніколи

Не спізнишся до школи.

Неозначена форма дієслова відповідає на запитання:

<i>Що робити?</i>	<i>Що зробити?</i>
дія, яка ще не завершена	дія, яка вже завершена
<i>Танцювати, поглядати, постукувати.</i>	<i>Прочитати, рушити, крикнути.</i>

Як писати НЕ з дієсловами?

НЕ з дієсловом пишеться :

<i>окремо</i>	<i>разом</i>	
	без НЕ	не префікс недо-
не співають, не малює, не приходить, не стоять, не знаю, не каже.	неволити, непокоїтися, нездужати, ненавидіти, невгавати, незчутися, нехтувати	недочути, недоїдати, недоробити, недобачати

У реченні дієслово переважно виступає **присудком**, може пов'язуватися з різними частинами мови, але найчастіше з іменником.

Тихо шуміла трава.

Аналіз дієслова як частини мови

1. Аналізоване слово.
2. Частина мови.
3. Початкова форма (неозначена форма) відповідає на питання *Що робити?*.
4. На яке питання відповідає?
5. Число (однина, множина).
6. Час (теперішній, минулий, майбутній).
7. Рід (у минулому часі, в однині).
8. З яким словом пов'язане в реченні?
9. Яким членом речення виступає?

Зразок усного розбору дієслова

На березі річки **росла** одинока берізка.

Росла – дієслово, початкова форма (*Що робити?*) – **рости**, відповідає на питання *що робила?*, однина, минулий час, жіночий рід, пов'язане зі словом **берізка**, у реченні виступає в ролі присудка.

Зразок письмового розбору дієслова

Росла – дієсл., поч. ф. – **рости**, *Що робила?*, одн., мин.ч., ж. р., **берізка**, присудок.

Перевірити свої знання по цій темі ти зможеш за наступними завданнями:

ТРЕНУВАЛЬНІ ВПРАВИ: «ДІЄСЛОВО»

1. Підкресли дієслова. Визнач час і число.

*Сонце заходить, гори чорніють,
Пташечка тихне, поле німіє.
Радіють люди, що одпочинуть,
А я дивлюся...*

(Т. Шевченко)

2. **Із ряду слів, близьких за значенням, добери і встав у речення найбільш влучні.**

Ліс ще _____ в передранішній тиші. Тихо навкруги. Лиш де-не-де _____ пташка, непевним голосом _____ зі свого затишку.

(Дрімає, спить, куняє; прокинеться, встане, пробудиться; заспіває, обізветься, защебече, зацвірінкає.)

3. **У поданих реченнях підкресли слова-антоніми.**

Або розумно казати, або зовсім мовчати.

За одягом зустрічають, за розумом проводжають.

4. **Встанови зв'язок між словами.**

Між високими травами в'ється вузька стежка.

(Що?) _____ (що робить?) _____ ;
_____ (яка?) _____ ;
_____ (де?) _____ ;
_____ (якими?) _____ .

5. **Прочитай прислів'я. Як ти їх розумієш? Запишіть НЕ зі словами.**

_____ хвали себе сам, нехай тебе люди похвалять.

Знання за плечима _____ носити.

Розуму за гроші _____ купиш.

Мудрим ніхто _____ вродився, а навчився.

6. **Випишіть із запропонованих дієслів ті, які означають:**

Намалював, намалюю, прибіг, біжу, прилетів, летів, читаю, прочитаю.

Незавершену дію:

Завершену дію:

7. **Запиши дієслова у три колонки.**

Вчуся, носив, бігатиму, дихала, шаную, привезе, допоможе, читаєш, колисали.

Теперішній час	Минулий час	Майбутній час

Настав вечір. Стояла дивовижна тиша. Яскравий захід позолотив і розфарбував далечінь.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue or grey ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are approximately 20 lines visible. The paper has a slight shadow on its right side, suggesting it's resting on a surface.

А літати, смакує, дивитися
Б літальний, смачний, дивовижний
В політ, смак. Диво

- ☐ 4. Познач рядок, у якому всі дієслова відповідають на питання *що робила?*
А малював, бігло, літав
Б малювала, бігла, літала
В малювати, бігли, літала
- ☐ 5. Познач рядок, у якому є антоніми до слова *піднімається*.
А підлітає Б опускається В біжить
- ☐ 6. Познач рядок, у якому дієслова є синонімами до слова *перемагати*.
А бігти, долати
Б працювати, подорожувати
В долати, переборювати
- ☐ 7. Познач рядок, у якому подано дієслова майбутнього часу
А прокидався, відчувалося, тремтіли
Б задрімають, прочитає, спочине
В підписує, золотиться, виряджаємо
- ☐ 8. Знайди дієслова жіночого роду в минулому часі.
А співав, приніс, говорив
Б співала, принесла, говорила
В співало, принесло, говорило
- ☐ 9. Вибери групу дієслів у неозначеній формі.
А надрукувала, переписав, відійшли
Б мерехтіти, співати, мріяти
В підвезе, відкриє, заспівають
- ☐ 10. З якими словами *не* пишеться окремо?
А не(навість), не(года), не(мовля)
Б не(читає), не(було), не(хитруй)
В не(втомний), не(виразний), не(дисциплінований)

Завдання для ерудитів

1. Назви, хто як співає.

Горобець _____, а зозуля _____ . Соловей
_____, а сова _____ . Півень
_____, а голуб _____ . Ворона
_____, а ластівка _____ .

2. Заміни одним словом.

Знайти спільну мову - _____ .
Зарубати на носі - _____ .
Пекти раків - _____ .
Бити байдики - _____ .

ТЕМА: «ПОВТОРЕННЯ ВИВЧЕНОГО ЗА РІК»

опрацювавши програмовий матеріал учень/учениця повинні вміти:

- *використовує* здобуті протягом навчального року мовні знання і мовленнєві вміння у процесі виконання навчальних і контрольних завдань;
- *відтворює* усно український алфавіт;
- *називає* букви на позначення голосних і приголосних звуків, парних дзвінких і глухих приголосних;
- *правильно називає* всі літери;
- *розташовує* слова за алфавітом, орієнтуючись на другу літеру;
- *користується* орфографічним та іншими навчальними словниками (тлумачним, перекладним та ін.);

- *застосовує* правила перевірки написання слів із ненаголошеними голосними [е], [и] в корені, що перевіряються наголосом;
- *користується* орфографічним словником для перевірки написання слів із ненаголошеними [е], [и], що не перевіряються наголосом;
- *пише* слова із дзвінкими приголосними в кінці слова і складу перед глухими відповідно до літературної вимови;
- *застосовує* правило перевірки букв на позначення дзвінких і глухих звуків, що піддаються уподібненню (*молотьба, просьба, легко, нігті*);
- *знаходить, визначає* корінь у ряді спільнокореневих слів;
- *дотримується* правил правопису префіксів *роз-, без-, з- (с-)*, вживання апострофа після префіксів на приголосний звук, переносу слів із префіксами, з апострофом після префіксів;
- *правильно записує* слова зі збігом однакових приголосних звуків на межі морфем (*беззахисний, осінній*) та *переносить* їх із рядка в рядок;
- *записує* власні іменники з великої букви;
- *пише* окремо не з дієсловами;
- *дотримується* правил вживання розділових знаків у кінці речень, різних за метою висловлювання та інтонацією;
- *виділяє* на письмі звертання розділовими знаками: комою, знаком оклику;
- *списує* текст із підручника, робочого зошита обсягом 50–70 слів із дотриманням правил правопису і каліграфії;
- *звіряє* записане зі зразком; *виправляє* допущені помилки;
- *записує* під диктування текст (50–70 слів), складений зі слів, що пишуться за фонетичним принципом, за правилами, вивченими в 1–3 класах і визначеними програмою для самостійного застосування, а також слів, визначених програмою для запам'ятовування;
- Слова, значення, вимову і написання яких учні мають запам'ятати: абрикос, адреса, айстра, автомобіль, агроном, акваріум, апельсин, апетит, асфальт, банкір, бензин, бетон, бібліотека, велосипед, верблюд, вогнище, вокзал, горизонт, гриміти, грім, депутат, дециметр, директор, електрика, кипіти, кишеня, колектив, комбайн, комбайнер і комбайнер, комп'ютер, коридор, космонавт, криниця, кукурудза, метал, минулий, очерет, пиріг, президент, пшениця, радіо, сантиметр, секунда, спасибі, тривога, фермер, хвилина, черемха, черешня (49 слів)
- *самостійно контролює* виконання гігієнічних та технічних правил письма;
- *виконує* підготовчі вправи-розчерки, зберігаючи однакову висоту, ширину, однаковий нахил елементів букв;
- *дотримується* належної висоти, ширини, нахилу великих і малих букв та пунктуаційних знаків (.,?) у зошиті в одну лінійку;
- *безвідривно поєднує* складові елементи букв *н, р, ф*;
- *виконує* розчерки у зростаючому темпу;
- *безвідривно поєднує* до 4 графем (*рин, лин, дре; мили, ориз, трив* тощо) у словах вправ підручника;
- *самостійно контролює* рухові дії у процесі такого письма;
- *прискорює* письмо в міру своїх можливостей, не змінюючи при цьому форми букв та їх поєднань;
- *правильно, охайно оформлює* письмову роботу у зошиті в одну лінію;
- *записує* слова у стовпчик;
- *підкреслює* умовними лініями слова — різні частини мови;
- *умовно позначає* морфеми;
- *будує* графічні схеми синтаксичної структури речення;
- *дотримується* правил письма на дошці;
- *учень, який пише* правою рукою, у процесі письма стоїть зліва від написаного;
- *учень, який пише* лівою рукою, у процесі письма стоїть справа від написаного;

- *тримає* крейду трьома пальцями;
- *зберігає* пропорційність букв за всіма параметрами;
- *Учень/учениця:*
- *знає і розповідає* про походження назви держави і її столиці;
- *описує* усно Прапор і Герб України;
- *знає напам'ять* Державний гімн;
- *розповідає* усно про рідний край, його природу;
- *записує* власні назви рідного міста чи села (назви вулиць, майдану, річки тощо);
- *записує* свою домашню адресу;
- *розповідає* про українські національні символи (верба, калина, вишитий рушник, вишиванка, писанка та ін.);
- *знає і розповідає* про Київську Русь, найвідоміших її князів (Ярослава Мудрого, Володимира Великого, княгиню Ольгу та ін.);
- *знає* імена окремих найвідоміших українських письменників, поетів, художників та ін.;
- *виразно читає, розповідає і бере участь* в інсценуванні українських народних казок;
- *визначає* позитивних і негативних персонажів, головну думку казки;
- *відгадує* доступні загадки, *знає напам'ять* окремі з них;
- *робить* спроби самостійно складати найпростіші загадки про конкретні предмети, називаючи їх ознаки;
- *знає напам'ять* дитячі пісні, колискові, колядки, щедрівки, посівалки і *використовує* їх під час дозвілля, ігор, свят;
- *знає і пояснює* найпоширеніші народні прикмети;
- *пояснює* значення найпрозоріших народних приказок, *використовує* їх у власному мовленні;
- *знає і доцільно вживає* українські формули мовленнєвого етикету розмовного стилю;
- *знає, свідомо вживає і правильно записує* відповідні українські формули мовленнєвого етикету вітання, прощання, прохання, вибачення, запрошення у спілкуванні з людьми різного віку, статусу, родинних стосунків тощо;
- *знає і дотримується* правил етикету у громадських місцях;
- *уникає* конфліктних ситуацій зі старшими і молодшими членами родини;
- *прагне допомагати* своїм рідним;
- *радіє* успіхам і *співпереживає* невдачі однокласників;
- *бере участь* у класних і шкільних заходах;
- *ставиться* з повагою до вчителів, технічного персоналу школи;
- *дотримується* правил етикетної поведінки в кінотеатрі, музеї, поліклініці, на шкільному святі;
- *використовує* відповідні формули мовленнєвого етикету;
- *цікавиться* рослинним і тваринним світом;
- *турбується* про природу рідного краю (допомагає птахам узимку тощо);
- *поводиться* на природі так, щоб не завдати їй шкоди;
- *орієнтується* в методичному апараті підручника (у змістовому навантаженні основних позначень);
- *знаходить* потрібний за змістом матеріал;
- *працює* з дидактичним, роздатковим матеріалом, у зошитах із друкованою основою;
- *користується* навчальними словниками;
- *говорить* у належному темпі, з відповідною інтонацією;
- *виділяє* нові факти, розпізнає невідоме;
- *відтворює* послідовність подій;

- *встановлює* причиново-наслідкові зв'язки у змісті прослуханого чи прочитаного тексту;
- *ставить* запитання до тексту, до пояснення вчителя, однокласникам під час опитування;
- *переказує* прочитане;
- *зв'язно й послідовно описує* побачене, почуте;
- *висловлює* власні міркування на доступні теми;
- *виділяє* у предметах, мовних одиницях істотні ознаки, *розрізняє* серед них головні і другорядні;
- *порівнює* предмети, мовні одиниці за різними ознаками;
- *робить* висновок-узагальнення з допомогою вчителя;
- *добирає факти*, які підтверджують висловлену думку або суперечать їй;
- *застосовує* мисленнєві операції, мовні знання і мовленнєві вміння у творчих завданнях;
- *контролює* послідовність виконання завдання та його проміжні результати;
- *використовує* засвоєні способи перевірки орфограм;
- *знаходить і виправляє* орфографічні та пунктуаційні помилки;
- *перевіряє* результати навчання, застосовуючи алгоритми й пам'ятки;
- *висловлює* оцінні судження щодо якості усної відповіді, письмової роботи власної та однокласників

Для повторення слід опрацювати у підручнику сторінки 164 – 168, пригадати правила, що в рамках та виконати вправи 394 – 402 (рекомендовані для письмового виконання вправи № 395, 396, 398, 402.)

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ З ТЕМИ «УРОКИ ПОВТОРЕННЯ»

- ☐ 1. Головні члени речення - це ...
 А підмет і присудок.
 Б підмет із залежним словом.
 В присудок із залежним словом.
- ☐ 2. Текст - це ...
 А речення, розміщені послідовно.
 Б речення, зв'язані за змістом.
 В речення, розміщені послідовно і зв'язані за змістом.
- ☐ 3. Текст складається з ...
 А початку, зачину, кінцівки.
 Б зачину, основної частини, кінцівки.
 В кінцівки, зачину, заголовка.
- ☐ 4. Частинами основи слова є ...
 А закінчення, суфікс, корінь.
 Б корінь, префікс, суфікс.
 В префікс, закінчення, корінь.
- ☐ 5. Частина слова без закінчення – це ...
 А корінь.
 Б префікс.
 В основа.
- ☐ 6. Апостроф пишеться перед *я, ю, є, ї* після ...
 А префіксів із кінцевим твердим приголосним.
 Б префіксів із кінцевим м'яким приголосним.
 В префіксів із кінцевим голосним.

- ☐ 7. **Визначте, у якому рядку записані назви частин мови.**
А підмет, присудок, основа
Б іменник, прикметник, дієслово
В слово, речення, текст
- ☐ 8. **Виберіть рядок, у якому записані тільки іменники.**
А білизна, червень, зелень
Б білий, червоний, зелений
В біліти, червоніти, зеленіти
- ☐ 9. **Виберіть рядок, у якому всі слова - прикметники**
А зимовий, осінь, літо
Б зимовий, осінній, літній
В зимувати, осінній, літа
- ☐ 10. **У якому рядку всі спільнокореневі слова належать до різних частин мови?**
А писати, написати, пишу
Б ліс, лісник, лісника
В працюватий, праця, працювати
- ☐ 11. **У якому рядку всі іменники стоять в орудному відмінку?**
А комірцем, мамою, сонцем
Б комірець, мамою, сонцем
В комірцем, мама, сонце
- ☐ 12. **У якому рядку всі дієслова належать до майбутнього часу?**
А купуватимуть, писатимуть, співають
Б купуватимуть, будуть писати, співатимуть
В купував, писав, співатимуть

РЕЗУЛЬТАТОМ ЦІЄЇ ПРАЦІ Є ТВОЇ ЗНАННЯ ТА ДОСВІД!!!